

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 23. Series vitæ Christophori Mendoçæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

crudelis intuitu nimium percelleretur. Verum quando robur animi, quo Martyres tormenta subeunt, non humanæ facultatis, sed divinæ gratiæ opus est, longam & variam Christophoro mortem voluit Deus obtingere, quo Dei adjuvantis virtus magis elucesceret.

CAPUT

XXII.
Supplicium
de occisori-
bus sumi-
tur.*Neophytorum
dolor.**Hostis victi.**Error Ja-
cobi Damia-
ni.**Taiubaius
truncatus.**Christophori
cadaver se-
peltitur.**Iteratum
prælium.*

CAPUT

XXIII.
Series vite
Christopho-
ri Mendocæ.*Christopho-
rus Mendocæ
dæmoni ti-
mendus.*

UBi Mendocæ mors per Tapensia Neophytorum oppida nunciata est, Neophyti omnes catechumenique in vindictam exarsere. JESU-Mariani, non expectato ex aliis oppidis auxilio, arceps armis statim in campum prodissent, nisi eos Petrus Mola, protestatus se vindictam nolle, detinisset: sed non diu post ex JESU-Mariano & aliis oppidis mille & quadringenti milites simul concurrentes arceri non potuerunt, quin facta agmine ad corpus recuperandum pergerent. Eminebat inter omnes ardor Sancti Michaelis oppidanorum, quos noster Christophorus ad fidem primus reduxerat. Ibiaensium fines ingressis occurrere hostes, infestis armis ultra progredi verantes, & occisi Mendocæ vestis partem per ludibrium ostentantes: adeoque insolenter se gessere, ut ad pugnam nostros Neophytos adegerint. In primo congressu Neophyti, ab hostibus quasi coronam circumdati, multa vulnera accepere, donec dexteritate situm mutantes, hostes pænè victores ipsi cingerent, quorum multos trucidantes gloriosam victoriam reportaverunt. Nullus est nostris in conspectu desideratus est: vulnerati postmodum convaluerunt. Perperam verò Jacobus Damianus, in sua synopsis, id ad prodigium refert, his utens verbis. (*Ut sagittas membris infixas lasus quisque educebat manu, simul hæc sequebantur sine sensu doloris, sine plaga vestigio*) nihil enim ejusmodi portenti contigit: ut mihi inter JESU-Marianos Neophytos, dum hæc scribo, versanti & sedulo indaganti in comperto est. Suspicio autem Damianum inde fuisse deceptum, quod hujus Historiæ partem ex Gallica relatione facta, ab eo, qui authographum Hispanicum contortè traduxerat, excerpserit. Ex hostibus pænè cuncti, qui violentas manus Christophoro intulerant, miserabiliter periere. Incentor conjurationis Taiubaius, in ipso loco, in quo noster Athleta expirarat, ab Guaimica, Michaelitarum Duce, clavâ percussus, documentum fuit, quam non potens sui sit ira, amore atque desiderio paternæ caritatis inflammata. Cadavere ad JESU-Marianam coloniam translato, Socii ex vicinis oppidis confluentes, majori luctu, quam pompâ, optimo viro parentaverunt. Interim Sancti Josephi coloni eadem irâ ob amissum patrem perciti, per devia loca in terras parricidarum investiti, præter spem frequentissimis etiam hostibus occurrere, cum quibus prælio facto, magnum captivorum numerum abegere: quorum trecenti ad oppidum reducti, Neophytorum numerum postmodum auxere. Nec Sancti Thomæ incolæ, quamvis maximè remoti, quievère, omnibus Neophytis in tanti sceleris auctores irâ inflammatis. Postquam tumultus utcumque subsedit, Socii æquè ac Indi in laudes Christophori Mendocæ ad mitigandum dolorem effusi, magnam meritorum segetem reperere: quam ego more meo in fasciculum colligam.

CHRISTOPHORUS Mendocæ in Sanctæ Crucis, urbe Provinciæ cognominis capite, inter montes Peruvix, quæ Paraquariam respiciunt, generosâ stirpe natus, avum & patrem hujus regionis prætores habuit. Sed paternam nobilitatem virtutum exercitio commendabiliorem facere volens, contemptâ avitæ præfecturæ adipiscendæ spe, sub vexillo summi Imperatoris in Societate JESU, admodum juvenis, stipendia meruit. Posito tyrocinio, & studiorum curriculo compendiarîâ viâ emenso, in arenam productus, tanta, quanta superioribus annis narravimus, in Guairaniâ & Tapensi Provinciâ præstitit. Antequam tantis periculis objiceretur, in Assumptionis urbe studiis vacans, ostendit quam timendus futurus esset dæmoni: nam cum Religiosi viri ex alio Ordine ab dæmone possessi ei cura demandata fuisset, observatum ab plerisque, ad unius Christophori nutum dæmoniæ facile circummagi, & quiescere; cæterorum verò imperia viresque tumultuosè eludere: diceres præsensisse palmaris viri potestatem. In Guairania, quatuor oppidorum, auspice Antonio Ruifio, fundamenta jecit. Pro defensione Indorum sagittâ ibidem bis

transfixus,

transfixus, fuso sanguine ostendit, quàm sincerè hominum miserrimòs amaret. In transmigratione Guairaniæ vix mortem evasit, intentam ab Indo, arma in ejus caput jamjam vibraturo, nì comites ictum avertissent. In Tapensi provincia Sancti Michaelis oppidum fundavit, & si vera volumus narrare, multæ aliæ colonix ejus operâ coaluere: nam ut erat linguæ Guaranicæ, quam cum lacte imbiberat, & tractandorum Indorum peritissimus, atque insuper lucrandarum pro Christo animarum zelo atderet, aut per se, aut missis quaquaversum nunciis, Ethnicos ad colloquium alliciebat, allectosque eloquentiæ vi atque beneficiorum multiplicitate rebus Christianis conciliabat. Satis constat, Sancti Christophori & Sanctorum Cosmæ & Damiani oppida ejus industriâ magna ex parte surrexisse. Nam quamvis auspiciis & autoritate Petri Romeri novæ colonix ducebantur, tamen nemo dubitabat, Christophorum prodromi officio fungi solitum fuisse, asperas vias complanando, quò innumeri Ethnici Christi partibus accederent. Labores in his functionibus exanthlatos nec facilè stylo quis describat, aut in compendium redigat. Satis dixero, si nostrum Mendoçam exercitatissimis in Apostolico ministerio viris comparavero. In domando corpore fuit asperrimus; in procurandis aliorum levamentis diligentissimus; in observandis Collegiorum legibus, etiam minutissimis, quando solus apud Indos degebat, exactissimus; orphanorum & pauperum Indorum curam adeò cordi habebat, ut etiam dormiens de iis juvandis somniaret. Nocte quâdam dormienti objecta est nudi pauperis species, quem ut juvaret, somnians strâtam vestem ad cubiculi januam projecit, quo in loco expergestus eam mane reperit. Familiarissimè in oratione cum Deo colloquebatur. Si ab Deo recederes, totâ cogitatione in refrigerandis animabus, lustrali igne detentis, quibus omnia opera sua dicaverat, ferebatur.

*Multos ad oppida re-
duci.*

*Sancti Chris-
tophori op-
pidum con-
stat.*

CHRISTOPHORO Mendoça cruentâ morte sublato, variæ calamitates Tapensem Provinciam oppressere: quarum prima fuit Ariolorum crudelitas, multorum præsertim infantum baptizatorum corpora devorantium, & perniciem novis oppidis eorumque doctoribus minitantium. Origo mali sumpsit ab Ibiaënsibus parricidis, qui non satis castigati, & multitudo adhuc feroces, in spem venerant Christianam religionem è Tapensi regione per vim penitus eliminari posse. Duces factionis fuere Casiqui tres, veteratoriæ artis peritissimi, qui dæmonis instinctu in magnis ædibus concionem cogentes, infantes nefando ritu baptizabant: Sacerdotum nostrorum cerimonias deluloriè usurpabant, & avitos mores non sine Christianorum contemptu, magno oppidorum plausu commendabant. Ad famam novæ rei septingenti circiter Indi ex variis partibus concurrere, inter quos eminebat enormi corporis mole Ariolus, pro Deo se venditans, & Stentoreo boatu ubique vociferans, Solem & planetas suo subjici imperio, effecturumque se in invasione Tapensis Provinciæ, ut Neophyti tempore prælii tenebris obruerentur, Ethnicis interim in clarâ luce pugnantibus. Alter ejusdem farinae homo, in tygridem transformaturum se cum certâ Neophytorum pernicie spondebat. Tertium ejusmodi monstrum, Antropophagorum, quos secum trahebat, dux erat. Sed ne singulos appellem, duodecim omninò Arioli in eorum numero in nostram perniciem conjuravere. In primum ferocitatis experimentum, divisis turmis, sese per circumjacentes viculos effudere, nullo discrimine obvios quosque; etiam Ethnicos, devorantes. Sed postmodum mutato consilio, ne Ethnici non conjurati nostris se adjungerent, decrevere eos tantum devorandos, qui ab Ariolis ritu novo baptizari se non sinerent. Atque ut hæc fama pervaderet universos per Tapensis Provinciæ fines, prodromos suos (Saltitatores eos appellant) emisere; quorum officium erat saltitationibus, ineptisque gesticulationibus plebeculam allicere, allectamque decipere. Ejusmodi ergò monstra cum se in pagos & villas Jesu-Mariano oppido subcensitos insinuassent, magnam Neophytorum Catechumenorumque multitudinem ita corrumpere, ut jam in oppido solitudo sentiretur: Socii causam mali eò perniciosiorem, quò magis occultam, ignorantibus. Eo in rerum statu Franciscus Diastanius, ex Petuana procuratore rediit, ab Provinciali è portu Boni-aëris idè

CAPIT

XXIV.

*Arioli post factâ mul-
torum ho-
minum &
infantium
stragem re-
primuntur.*

*Duces fa-
ctionis.*

Saltitatores.

in